

TERE VADÉN

# Kävely on matkustamista muodosta merkitykseen

– Teemu Takatalon haastattelu

Vuosina 2007–2008 Teemu Takatalo käveli Raila Knuutilan kanssa Brysselistä Istanbuliin. Tämä taideteoksena julkistettu ja dokumentoitu kävely on yksi esimerkki Takatalon ja hänen kumppaniensa hankkeista, joissa poikkeuksellinen ja omavoimainen liikkuminen – käveleminen, hiihtäminen, lautalla lipuminen tai purjehtiminen – on tapa elää ja tutkia ympäristöä. Takatalo kuva asiaa näin: ”Luon tai elän jonkinlaista valtavirrasta poikkeavaa vaihtoehtoa vaikka kävelemällä tai purjehtimalla, mutta en halua olla hirveän määrätietoinen siitä, millaiset vaikutukset sillä on.” Hän jatkaa nauraen: ”Vaikka vallankumoukseenhan tässä pyritään.”

**M**atka jalan Euroopan halki on lähtökohtana, kun kysyn Takatalolta, miten pitkän matkan kävely vaihtaa maailmasuhteeseen.

”Yksi lähtökohta koko asiaan on ollut, että on halunnut muuttua. Ainakin juuri tämä viimeinen Bryssel-Istanbul-kävely lähti siitä, että piti kokea jokin muutos. Käveleminen on niin totaalinen tapa olla jossakin, että ajattelin, että sitä kautta se varmaan tapahtuu. Varsinkin vieraassa ympäristössä, jossa jokainen askel ja jokainen päivä tuo jotain uutta ja tuntematonta tullessaan, käveleminen on ihan älyttömän kokonaisvaltainen tapa olla olemassa. Kävellessä havainnoi hyvin ympäristöä, haistaa ja kuulee kaiken. Tuntuu, että ihmisen havainnointi on optimiolosuhteissa kävelynopeudella. Se on kuin lukemista, ehtii lukea jokaisen sanan. Tulee olo, että on ikään kuin kokonaan kokemassa. Ihan kuin organismi olisi optimoitu tällaiseen tapaan kokea asioita. Koko ajan myös lihaskuisti tuottaa tietoa ympäristöstä.

Suhde siihen, mitä kantaa mukanaan, muodostuu hyvin tärkeäksi, koska ei kanna mitään turhaa. Suuri henkilökohtainen muutos on, että elämä ei ole atomistista. Kun kävelee, on ajan ja ympäristön kanssa intiimissä yhteydessä. Ei ole mitään pisteitä tai paikkoja tai työtehtäviä, mitään yksittäisiä mielenkiintoja, joista loikitaan toisiin, vaan yhtäjaksoisuus tai kokonaisuuden kokeminen. Näiden kävelymatkojen innoittamana olen alkanut arvostaa tätä kokonaisuuden kokemista ja kiinnittää enemmän huomiota siihen.

Kävelemissä on se loistava puoli, että ei tarvitse kiinnittää lainkaan huomiota kulkuvälineen hallintaan. Tarvitsee vain olla. Tämä tekee kävelemisestä aivan ehdottoman kulkutavan. Varmaan sen takia se on filosofeja ja kirjoittajiakin kiinnostanut, koska he pystyvät täysin keskittymään ajattelemaan tai havainnoimaan samalla, kun tekevät matkaa.”

Ehkä myös kävelemisen rytmi, liittyen hengitykseen, stimuloi ajattelua.

”Kyllähän se johonkin kehon rytmikkaan perustuu se kävelyn luontevuus. Sekin aina varioi riippuen omasta vireystilasta ja siitä mitä ajattelee. Tulee semmoisia spurtteja. Kun uppoaa johonkin oikein kiinnostavaan ajatuskulkuun, huomaa, että vauhti kiihtyy.”

**Eurooppaa ei ole rakennettu kävelijälle. Vastaan tulee ongelmia, haasteita, esteitä. Moottoritiet ja aidat on kierrettävä, esikaupunkialueet voivat olla läpipääsemättömiä. Bosniassa Takatalo ja Knuutila joutuivat välttelemään jopa miinakenttiä. Kävelijän kokemus Euroopasta on hyvin toisenlainen kuin karttakuvan katsojan tai motoristin.**

”Olen viime aikoina löytänyt määritelmän, josta olen pitänyt: kävely on matkustamista muodosta merkitykseen. On olemassa esimerkiksi Euroopasta joku käsitys, joka on hyvin pitkälle mielikuva, mutta sitten käveleminen tekee sanasta tai käsitteestä merkityksellisen.”

**Eli jos sinulle nyt sanoo ”Eurooppa”, mieleen tulee asioita...**

”Tulee kaksi merkitystä mieleen. Toinen on Eurooppa, josta on saanut kuvan mediasta ja muista lähteistä, ja toinen on Eurooppa, joka on ihmiskatseen levyinen kaistale, viilto mantereeseen.

Kävellessä maisema nimenomaan muuttuu, se ei vaihdu, koska edetään niin hitaasti. Ympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Ja sitä kautta olen kytkenyt asian maantietoon, koska maantieteellisesti tai jonkinlaisen kartografian kautta voidaan ajatella, että kartan tekemisessä ja kävelemissä on paljon samaa. Molemmissa tutustutaan tiettyyn ympäristöön. Toinen tapahtuu ilmakuvan kautta, mutta siinä kuten kävelyssäkin on olemassa mittakaava ja tietty yhtenäisyys paikkojen välillä. Kävelemissä karttamerkki ovat täysin toisenlaisia. Asiat, jotka tekevät ympäristöstä merkityksellisen, eivät

välttämättä ole esimerkiksi siinä, minne on rakennettu asutusta ja missä on peltoja, vaan enemmän ehkä tietyt tunnetilat ja tuntemukset. Jotkut paikat saattavat esimerkiksi olla pelottavia tai joissain voi tuntea turvattuutta ja joissain paikoissa voi olla rentoa ja mukavaa ja rauhallista. Merkitys ei synny infrastruktuurista tai maantieteen muodoista, vaan tilan psykologiasta, ja sitten voi huomata, että aika paljon on tehty kävelijälle esteitä. Kävelijä ei selvästikään ole yksilö, joka kuuluu tähän maailmaan.”

**Kävelijät yöpyivät teltassa, vaikka Euroopassa ei jokamiehenoikeutta tunnetakaan. Oikeudet ja velvollisuudet, sosiaalisuus ja sen erilaiset muodot nousevat ehkä yllättäen keskeiseksi tekemäksi. Maaseutu Euroopassa on itä–länsi-akselilla erilaista ja eritapaista.**

”Alkumatkalla yövyimme ikään kuin salaa kaiken maailman pusikoissa ja pienissä metsän riekaleissa, joita on Keski-Euroopan maaseudulla. Tai puutarhoissa, joissa olimme suojassa. Emme yleensä kysyneet yöpymiseen mitään lupaa, illalla vain katsoimme jonkun paikan. Mutta Italian itälaidalla ryhdyimme menemään mautiloille koputtamaan oveen ja kyselemään, voimmeko nukkua heidän maillaan. Viimeistään Balkanilla se alkoi tuntua sovelialta heidän kulttuurissaan. Siellä ei muukalaisiin suhtauduta ihan samalla lailla kuin Keski-Euroopassa. Oli aika iso tunnelman vaihdos, kun ylitettiin Italian ja Slovenian raja. Tuntui jotenkin hirveän luontevalta, ihmiset ottivat ystävällisesti vastaan, välillä nukuttiin sisällä ja usein meitä ruokittiin. Sosiaalisuus kuului siihen maaseutukulttuuriin edelleen, sosiaalisuus, jota ei löydy enää Keski-Euroopasta. Keskieurooppalainen maaseutu on teollista maaseutua, ja vaikka kylissä asuu ihmisiä, eivät he elä siinä ympäristössä.

Kävellessä on samalla tasolla kaikkien kohtaamiensa ihmisten kanssa. Siinä ei muodostu hierarkiaa, kuten esimerkiksi silloin, kun avaa matkailuauton ikkunan ja kysyy suuntaa. Meillä ainakin poikkeuksetta ihmisten kohtaaminen oli lämmintä ja ystävällistä. Vähän ihmeissään ehkä molemmat olivat puolin ja toisin. Varmaan myös siinä omassa haavoittuvaisuudessaan saa sympatiaa, koska me emme pääse tilanteesta karkuun myöskään. Joitain aika outoja tunnelmia oli Pohjois-Bosniassa, jossa oli tapahtunut äskettäin joukkomurhia ja muita raakuuksia. Siellä oli pari kylää, joissa oli vertahyövä tunnelma. Tuli tuntu, että meidän on pakko päästä täältä tosi nopeasti pois. Meitä tuijotettiin pahasti, eikä kukaan moikannut tai sanonut mitään, toisin kuin poikkeuksetta muualla. Siellä yleensä kun törmäsi ihmisiin, he olivat ystävällisiä ja heillä oli aikaa, mutta sota oli aina tullut heitä lähelle. Joku läheinen oli kuollut, usein heillä oli kotona kuva sisaruksesta tai serkusta, joka oli tapettu. He kertoivat rankkoja tarinoita, jotka muuttivat hilpeän ihmisen. Yhtäkkiä silmät lasittuivat. Se oli siinä mielessä rankka ympäristö olla läsnä koko ajan, niiden tarinoiden keskellä. Niistäkään ei voi hypätä autoon ja ajaa hotelliin, vaan siellä sitten ollaan kylässä ja kuunnellaan ne tarinat ja ollaan niiden ihmisten kanssa, jotka ovat kutsuneet vaikka lasilliselle viiniä.”



**Takatalo korostaa, että matka ei ollut extreme-urheilua tai suorittamista. Välillä kävelijät pitivät pidempiä taukoja reitin varren kaupungeissa, lepäsivät, pesivät vaatteita, toipuivat. Jos satoi pahasti, kävely voitiin jättää väliin.**

”Lyhyimmät päivät saattoivat olla vain kymmenen kilometriä, mutta keskimääräisesti käveltiin noin 25 kilometriä päivässä. Kun nukkuu luonnossa teltassa, herää yleensä aika aikaisin, eikä pimeän jälkeen ole enää mieltä kävellä, koska ei näe eikä pysty nautiskelemaan ympäristöstä. Meille tuli aika rutinoitunut rytmi. Kävelimme neljä viisi tuntia aamupäivästä, ja sitten tehtiin ruokaa – yleensä se meni seitsemän kilometrin pätkissä, seitsemän kilometriä ja tunnin tauko, seitsemän kilometriä ja vähän pidempi tauko ja sitten illalla taas pari seitsemän kilometrin rupeamaa. Voimia se vei. Kun lähdimme liikkeelle, oli syksy jo pitkällä, oli marraskuuta ja meillä

oli aika paljon talvivaatteita ja varusteita. Olikin kylmät säät ja rinkka oli painava. Toisaalta sitten kesällä, kun olimme Balkanilla, oli niin kuuma, että piti kantaa seitsemän kiloa vettä, ja taas oli rinkka painava. Missään vaiheessa ei kuorma helpottanut. Mutta kyllä sen kanssa pärjäsi, ei siinä mitään.”

**Kävely ja rinkan kanto oli raskasta, tuli levon tarvetta. Miten ylisummaan koit kehollisuuden matkalla, jalat ja rakot ja niin edelleen?**

”Kyllä sitä arvostaa tietynlaista järkevää ajattelua tai intuitiivista ergonomiaa todella paljon, koska meille tuli myös vammoja kävelyn aikana. Railalla meni jalat lopuksi niin pahan kuntoon, että hän ei oikeastaan pystynyt edes kävelemään, vaan meidän piti Bulgarian ja Turkin rajalta hankkia pieni polkupyörä, jolla Raila meni viimeiset 350 kilometriä. Railalle se oli fyysisesti paljon rankempikin kokemus kuin minulle. Mutta kyllä kehollisuus oli läsnä monella muullakin tasolla. Esimerkiksi kun nukkuu ympäristössä, jossa on paljon epämääräisiä ääniä ja on tosi väsynyt, uupunut, ja lihakset käyvät ylikerroksilla vielä tuntikausia sen jälkeen kun käy nukkumaan, varsinkin jos ei jaksa venytellä tai verryttellä, niin ympäristöön ja ääniin reagoi keuhollisesti. Ja jos ajattelee kehollisuutta sitä kautta, että olimme myös ihmisten katseiden kohteina, niin joissain paikoissa Pohjois-Italiaa se oli aika rankkaa sellainen pikkukaupungin paine, mikä meihin kohdistui, kun me tullaan jostain pusikoista tosi paikaisina ja oudot rinkat selässä. Emme näyttäneet alpinisteilta,

että meillä olisi jotkut hienot varusteet, mutta emme näyttäneet myöskään nisteiltä, vaan olimme jonkinlainen epämääräinen väliinpu-ttajajoukko. Meitä oli vaikea identifoida mihinkään. Jos meillä olisi ollut ammattimaiset retkeilyvehkeet, olisi katsojien ollut helpompi kategorisoida meidät johonkin. Joissain paikoissa oli ihan käsinkosketeltava sellainen tuijotus, Euroopassa nimenomaan, ei Balkanilla. Balkanilla ja Turkissa ihmiset olivat lähinnä vain ilahtuneita, kun näkivät meidät, ja kutsuivat juttelemaan ja syömään ja antoivat meille viiden kilon painoisia vesimeloneja.”

**Kävely myös dokumentoitiin kuvin, videoin ja sanoin, ja toistaiseksi sen pohjalta on pidetty yksi näyttely. Kun kerran muutoksesta on puhe ja kontekstina on filosofia, kysyn Takatalolta tökerön suoran kysymyksen: halusitko kävellessä ajatella vai olla ajattelematta?**

”Halusin molempia ja siinä kyllä piisaa aikaa molemmille. Ehkä dokumentaatio oli alussa vähän vaivaannuttavaa, vaikka meillä molemmilla oli heti mielessä, että haluamme kävelymme dokumentoida. Mutta sitten kun dokumentaatiota tekee aikansa, niin se muuttuu osaksi olemista, eikä oikeastaan kiinnitä mitään huomiota. Ajattelu meni aika lailla pulsseissa. Saattoi olla monia päiviä, ettei kauhean paljon mitään rakentavaa tullut niihin päiväkirjoihin illalla kirjoitettua, enemmän vaan kuvailua. Mutta kokemuksellisesti on hirveän vaikea tehdä eroa merkittävän ja vähemmän merkittävän välillä. Ehkä ei edes kannata yrittää kaivaa omista kokemuksistaan viipaleita ja yrittää kategorisoida niitä, kun tuntuu, että nimenomaan asioiden yhteen-nivoutuminen ja hirveän vahva hetkessä olemisen tunne oli suurinta antia.”

**Voiko tuota kokonaisuutta ja hetkessä olemista tavoitella jälkepäin ilman kävelemistä?**

”Kyllä. Mielestäni sitä voi jollain lailla lähestyä situationistien ajatuksen kautta. Minusta tuntuu, että me nimenomaan elimme tapahtumaa, joka on jotain muuta kuin tämä normaali elämä. Tuntuu melkein, että me emme oikein kuuluneet mihinkään, emme olleet yhteiskunnan jäseniä emmekä kuluttajia emmekä vierailijoita. Se oli elämää, joka poikkeaa speaktaakkelista, näin minä sen koen, vaikka Debord sanoo, ettei speaktaakkelista voi poiketa.”

**Ja nyt me olemme rekuperoimassa sitä takaisin speaktaakkeliksi haastatteluilla ja...**

”Joo, mutta sen on toissijaista, eikä voi varastaa kokemusta, vaikka kokemusta on mah-

Teemana:  
**Rikos**

Mukana useita esiintyjä  
...sekä noin 60 antikvaarista  
kirjanmyyjää, yli 40 esittelypistettä  
ja ainutlaatuinen kirjatunnelma!

Tapahtuma on pääsymaksuton

**VANHAN  
KIRJALLISUUDEN  
PÄIVÄT**

Sylvään  
koululla  
**SASTAMALASSA**

1.-2.7.2011

vanhankirjallisuudenpaivat.com

TULOSSA

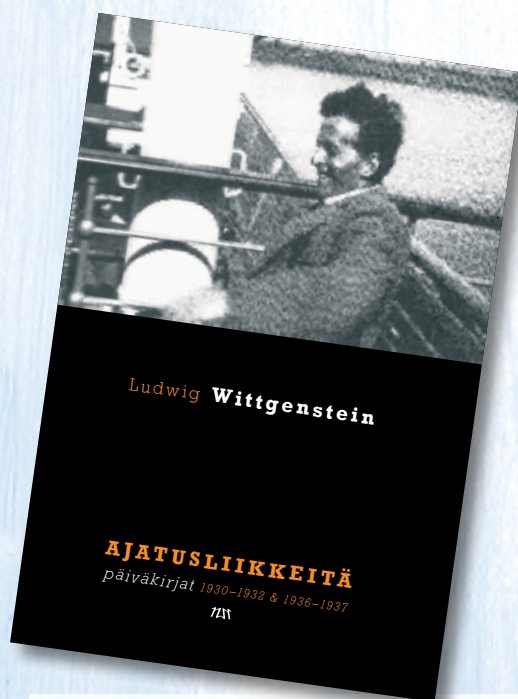
**LUDWIG WITTGENSTEIN**

# Ajatusliikkeitä

*Päiväkirjat 1930–1932 & 1936–1937*

*Ajatusliikkeitä* sisältää Ludwig Wittgensteinin päiväkirjamerkintöjä 1930-luvulta. Se on omintakeisen filosofiklassikon henkilökohtaisin, intiimein teos. Kirjan sivuilla saa lähituntuman Wittgensteinin omaleimaiseen tapaan ajatella ja kirjoittaa.

”Asia voidaan tehdä halveksujalle selväksi esittämällä hänelle tietty tilanne, jota ei koskaan ole tapahtunut todellisuudessa (& ei luultavasti koskaan tulekaan tapahtumaan) & hänen on myönnettävä, että hän toimisi silloin NIIN & NÄIN – & ilmaisisi siten halveksuntansa.”



**ALKUTEOS:**

*Denkbewegungen. Tagebücher  
1930–32, 1936–37 (1997)*

Suom. Tommi Uschanov.

niin & näin -kirjat, Tampere 2011.

n. 300 sivua. ISBN 978-952-5503-57-9

35 € (kestotilajille 27 €)

NIIN & NÄIN

[www.netn.fi/kauppa](http://www.netn.fi/kauppa)

Puhelintilaukset: 040 721 48 91





dotonta jakaa sillä tasolla muuten kuin luomalla vastavänlaisia tilanteita ihmisten kanssa.”

**Mikä olisi riittävä aika sille, että tulee pidempi rytmi, kokonaisuuden kokemus?**

”Luulen, että se on enemmän mittakaavakysymys. Jos on jotenkin sellaisen asian äärellä, joka on niin iso, että sitä ei pysty käsittämään ja silti lähtee sitä taitamaan, niin siinä toivottomuudessa, että tämä on mahdoton tämä koko homma, tulee aika nopeasti itse asiassa olo, että heittäytyy juttuun. Heittäytyy, vaikka ei ole mitään takuita, että se johtaa mihinkään. Kun olimme kävelleet ensimmäisen kuukauden, saimme jostain koko Euroopan kartan. Avasimme sen nurmikolle ja katsoimme, kuinka paljon olimme kävelleet – tuolla on Bryssel ja tuolla on Istanbul, ja me olemme kävelleet kolme senttiä kuukaudessa. Tuli olo, että koko projekti on ihan älytön ja mittasuhteet käsittämättömiä. Vähän sama kun sanotaan, että Tyynellä valtamerellä kelluu

Teksasin kokoinen muovijätelautta. Samalla lailla Eurooppa jalankulkijan näkökulmasta on myös ihan käsittämätön.”

**Silloin ei voi muuta kuin sopeutua tilanteeseen ja elää siinä.**

”Tai sitten lopettaa tai tehdä jotain muuta. Mutta ei tosiaan ollut mitään takeita, että me pääsemme Istanbuliin ikinä. Jo ensimmäinen kuukausi tuntui siltä, että siinä ehti tapahtua niin paljon, ehti aistia niin monta asiaan, että miten ylipäätään se määrä aistimuksia voi yhteen ihmiseen mahtua. Se on myös uskomatonta, että mitään ei oikeastaan tapahdu, mutta silti informaatio, joka tulee sisään, kaikki maisemat ja tunnelmat, on ylitsevuotavaa. Käveleminen ei käynyt missään vaiheessa pitkästyttäväksi, koko ajan oli innostunut siitä ympäristöstä ja kaikesta, mitä näkee ja lukee ja kuulee.”

**Takatalo kertoo valmistautuneensa jo aiemmille kävelyille tutustumalla klassisiin kuvauksiin kävellyistä, kuten esimerkiksi Rimbaud’n ja Verlainein teksteihin. Tämä korkeakirjallinen lajityyppi ei kuitenkaan tuntunut kaikkein osuvimmalta, vaan Takatalolle muista yhteyksistä tutuiksi tulleet historialliset ja nykyiset siirtotyöläisten kokemukset pitkistä kävellyistä kaupungeista toiseen esimerkiksi työpaikkojen perässä.**

”Ehkä kaikkein lähimmät yhtymäkohdat löytyivät siirtotyöläisten kertomuksista. Yläluokkaiset englantilaiset kävelijät jäivät vieraammiksi. Kuka se olikaan, joka kirjoitti kävelystä, että ”varaudu siihen, maksa velkasi ja hyvästele ystäväsi, kun lähdet kävelemään” ja sitten kuitenkin käveli pienen lenkin lähimetsikössä tai ehkä oli päivän tai kaksi poissa. Etukäteisvalmisteluihin liittyi kohtalokasta uhoa, joka tietysti on jollain lailla ymmärrettävää, mutta itse tapahtuma oli pieni lenkki brittiläisellä maaseudulla. Siellä pysähdytään pubeihin tai taverneihin ruokailemaan ja vietetään ehkä yö jossakin majatalossa ja sitten takaisin.”

**Toisaalta taas eiväthän varmaan nykyään siirtolaiset tai pakolaiset pysty Euroopassa kävelemään, koska eivät edes pääse paikasta toiseen.**

”Aloin jossain vaiheessa miettiä, että jos näkisi Euroopan kartan, josta on kaikki yksityisalueet rajattu pois, kaikki moottoritiet, kaikki mikä ei ole yhteisalueeksi tarkoitettu, niin jäljelle jää aika pieniä pilkkuja sinne tänne. Tämä on siinä mielessä aika hullua, että ihmiset ovat valjastaneet ja ottaneet haltuun kaiken maan, mutta loppujen lopuksi se kuuluu vain hyvin pieneltä osalta ihmisille. Se kuuluu pikemminkin jollekin tietylle ihmiselle tai yhtiölle. Niitä me yritettiin seurailta, niitä kapeita kaistaleita siellä täällä, missä ei maanomistaja tai joku aita keskeytä matkaa. Onpahan nyt olemassa ainakin joku ekomatkestamisen reitti Brysselistä Istanbuliin, jota voi suositella, että siitä tonne ja käännyt siitä vasemmalle! Se on ainakin testattu, että siitä pääsee. Vähän kuin suolla kävelisi: siitä puskan kohdalta vasemmalle, niin ei putoa silmäkkeeseen.”